

SODANKYLÄN KUNNAN LAUSUNTO SAAMELAISKÄRÄJÄLAIN MUUTOSTA VALMISTELEVAN TOIMIKUNNAN KUULEMISTILAISUUTEEN

Maan hallituksen esityksessä (HE 167/2014 vp), esitettiin saamelaiskäräjälain uudistamista ja esitys käsiteltiin eduskunnassa syysistuntokaudella 2014. Hallitus peruutti esityksensä maaliskuussa 2015. Saamelaiskäräjälain muutosta valmistelevan toimikunnan työn perustaksi on tarkoituksenmukaisilta osilta otettu viime hallituskaudella valmisteltu hallituksen esitys saamelaiskäräjälain uudistamisesta.

Sodankylän kunnan lausunto saamelaiskäräjälain pohjautuu Sodankylän kunnan lausuntoon saamelaiskäräjäryhmän mietinnöstä (kh 14.1.2014 §5) sekä saamelaiskäräjälakityöryhmän mietintöön 31.10.2013.

Sodankylän kunnan esitykset koskevat saamelaiskäräjälain seuraavia aihealueita:

- saamelaisen määritelmä
- viranomaisten kuulemis- ja neuvotteluelvoite

Näiden lisäksi Sodankylän kunta haluaa lausua Sodankylän kunnassa tarjottavasta saamen kielikylpytoiminnasta ja Saamelaiskäräjien tarjoamasta rahoituksesta kielikylpytoimintaa varten.

Saamelaisten kotiseutualue Sodankylän kunnassa on Lapin paliskunnan alue. Alueella asuu n. 150 saamelaiseksi hyväksyttyä henkilöä. Alueen koko asukasluku on n. 250 henkeä. Vaikka saamelaiskäräjälaki koskeekin vain vähäistä osaa kunnan alueesta ja kunnan asukkaista, pidetään lakiuudistusta Sodankylässä kunnan kannalta tärkeänä asiana.

Yhteenvetona Sodankylän kunta esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kunta pitää tarpeellisena saamelaiskäräjälain tarkistamista esitysten perusteella siten, että uudistuksessa huomioidaan ajankohtaiset tarpeet ja, että lakimuutokset luovat edellytyksiä hoitaa saamelaisten kulttuurillista itsehallintoa entistä paremmin saamelaisten itsensä toimesta.

- 1) Saamelaismääritelmän tarkastaminen on tarpeellista, sillä nykyinen määritelmä ei ota riittävästi huomioon syntyperän vaikutusta.
- 2) Neuvotteluelvoitetta ei tule laajentaa lakiehdotuksessa esitetyllä tavalla

- 3) Sodankylän Kirkonkylän kielipesätoiminta siirretään saamelaisalueen sisäiseen kielipesätoimintaan toiminnan jatkuvuuden ja rahoituksen turvaamiseksi.

Perustelut lausunnolle:

1) Saamelaismääritelmä

Saamelaismääritelmää on syytä tarkentaa ja päästä pois jyrkästä kieliperusteisesta määritelmästä. Vaaliluetteloon hakeutuvan ns. itseidentifikaatiolle - eli sille että hakeutuja tuntee itse kuuluvansa alueen alkuperäisväestöön ja on säilyttänyt alkuperäisen kulttuurin tunnusmerkkejä - olisi syytä antaa nykyistä enemmän painoa. Muun muassa Sodankylän kunnan alueella asuu paljon henkilöitä, jotka ovat kulttuuriperimänsä kautta alueen alkuperäisistä asukkaista polveutuvia, mutta joilla ei nyt ole saamelaisstatusta eikä pääsyä vaaliluetteloon.

Uudessa esityksessä itseidentifikaatiolle ja saamelaisuuden monimuotoisuudelle on annettu suurempaa painoarvoa. Tämä vastaa Sodankylän kunnan näkökulmaa asiaan.

Sodankylän kunta vastustaa kuitenkin esityksessä ehdotuksena olevaa kriteeriä siitä, että henkilön, henkilön vanhemman tai isovanhemman tulisi olla oppinut saamen kieli ensimmäisenä kielenään saamelaisessa sukuyhteisössä.

Ehdotettu määritelmä johtaisi siihen, että saamelaiskäräjälain mukainen määritelmä ei laajentuisi, vaan saamelaisiksi voitaisiin hyväksyä vain nykyisessä vaaliluettelossa olevien saamelaisten jälkeläisiä. Kielen asettaminen yhdeksi kriteeriksi saamelaismääritelmässä ei ole oikeudenmukainen, sillä voimakkaan suomalaistamisen myötä useat alueen alkuperäiskansan edustajat ovat menettäneet äidinkieltensä itsestään riippumattomista syistä johtuen.

2) Neuvotteluvollisuus

Sodankylän kunnan pitää riittävänä nykyistä saamelaiskäräjälain 9§:ää, joka koskee neuvotteluelvoitetta. Esitystä neuvotteluvollisuuden lisäämisestä sekä korostetusta yhteisymmärrykseen pääsemisestä tai sen puuttuessa erityisestä päätösten perusteluelvoitteesta kunta ei pidä tarpeellisena eikä voi niitä hyväksyä.

Kunnan käsityksen mukaan saamelaiskäräjien kuuleminen on nykyisellään riittävän laajaa ja Oikeusministeriön muistio (23.11.2017) saamelaiskäräjälain 9§:n mukaisesta neuvotteluvollisuudesta, on tarkentanut neuvotteluvollisuutta riittävästi. Muistio on valmisteltu yhteisymmärryksessä Saamelaiskäräjien kanssa.

Kuntahallinto on tarkoitettu toimimaan kaikkien kuntalaisten eduksi ja parhaaksi ja kunnan tehtävä on järjestää kaikille kunnan asukkaille tasaveroiset palvelut rotuun, kieleen tai muuhun eroon tai ominaisuuteen katsomatta.

Saamelaiskäräjien aseman korostaminen neuvotteluvollisuutta vahvistamalla voi vaikeuttaa tarpeettomasti kunnan omaa normaalia toimintaa. Erityisesti maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä kunta vastustaa jyrkästi nykykäytännön muuttamista. Maankäyttölaki takaa kaikilla kaavoituksen alaisille riittävät osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Yleisesti ottaen kaikkien kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat vahvistuneet kuntalain uudistuksen myötä. Yhtenä mahdollisuutena kehittää osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia entisestään on kunnanosahallinnon kehittäminen. Osahallinnon kautta paikalliset ihmiset voivat vaikuttaa nimenomaan heidän lähiympäristöään koskeviin asioihin.

3) Kirkonkylän kielipesän siirtäminen saamelaisalueeseen

Kunta saa saamelaiskäräjiltä erillistä rahaa saamenkielisten palvelujen järjestämiseen. Tällä määrärahalla täydennetään kunnan saamelaisille suunnattuja palveluita. Kunta on onnistunut tehtävässään ja haluaa edelleen kehittää saamen kielen säilymistä. Saamelaiskäräjät linjasivat kesäkuun täysistunnossa 2017, että Sodankylän kunnan Kirkonkylän kielipesän rahoitusta haetaan ensisijaisesti saamelaisalueen ulkopuolisesta rahoituksesta.

Kielipesien rahoitus saadaan valtion talousarvioon 2018 varatuista määrärahoista. Kielipesien rahoitus on jaettu saamelaisalueen sisäiseen ja saamelaisalueen ulkoiseen kielipesätoimintaan. Vuotson kielipesän rahoitus on saamelaisalueen sisäistä kielipesätoimintaa, mutta Kirkonkylän kielipesän rahoitus saamelaisalueen ulkopuolista kielipesätoimintaa. Tästä erosta johtuen Kirkonkylän kielipesän toiminta ei ole turvattu, vaikka Sodankylän kunnalla on vahva tahto edistää kielen elpymistä tarjoamalla lapsille saamenkielinen päivähoito ja perusopetus sekä äidinkielellä, että kielikylpymenetelmän avulla.

Kielikylvyn säilyttäminen osana Sodankylän kunnan tarjoamaa varhaiskasvatusta on vaatimus, jotta saamen kieltä voidaan tulevaisuudessa käyttää myös perusopetuksessa. Perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoituksessa jakamista saamelaisalueen sisäiseen- ja ulkoiseen rahoitusalueeseen ei käytetä. Sodankylän kunnassa on meneillään kielikylpyopetus suunnitelman laatiminen, jonka tarkoituksena on tukea kielipesän lasten siirtyminen perusopetuksen kielikylpyluokalle. Tämä turvaisi kielen elvytyksen varhaiskasvatuksesta perusopetukseen, mutta vaatii kielikylpytoiminnan jatkumista varhaiskasvatuksessa suunnitelmallisesti.

Sodankylän kunta vaatii Saamelaiskäräjiltä Kirkonkylän kielipesän siirtämistä saamelaisalueen sisäiseksi kielipesätoiminnaksi, jotta Vuotsossa ja Kirkonkylällä voidaan jatkaa saamen kielen ja kulttuurin elvyttämistä ja säilyttämistä.

Esityksiin, jotka koskevat saamelaiskäräjien sisäistä hallintoa, ei kunta halua puuttua, vaan katsoo, että ne kuuluvat saamelaisten itsensä ratkaistaviin kysymyksiin.

SODANKYLÄN KUNTA

Viljo Pesonen
Kunnanjohtaja

Mikko Pyhäjärvi
Kunnanhallituksen puheenjohtaja

